KI SUR MIAT DUR

DA

U NOBAIT SWER

Mawlai Nonglum, Shillong-8

U Nongthoh u bat ia ka jinglong Trai jong ka kot

Published by the Author and Printed at the Ri Khasi Press

Shillong-1

KI SUR MIAT DUR

Da

U NOBAIT SWER

Mawlai Nonglum Shillong-8

U NONGTHOH -

1 Ka History ka Balang Umroi
2 U Larsingh Khongwir
3 Ka khanatang Shanhang U Maw Sanirang
Ha ka Khasi bad English
4 Ka Mei Kulong

Published by the Author with financial assistance from the State Government of Meghalaya and Printed at the Ri Khasi Press,
Umsohsun, Shillong-793 001

SHI SYMBOH AR SYMBOH

B C JYRWA

Lecturer Department of Khasi Shillong College Shillong

U Nongthoh u long u nongsaindur u nongtei bad u nongkyntu kynpham ia kano kano ka jait bynriew Kawei pa kawei ki jingthoh ka long kum ki phylliah ding kiba pynpluh ia ki jingmut jingpyrkhat jong ki nongpule Ki pashat ruh ia ki jingai mynsiem ia kito kiba kham tlot bad kiba noh mynsiem Ki nongthoh lyngba ka ine ka shlem, ki pyrshang ban pynwan dur ia ka jaitbynriew ha ka lynti kaba kham kynjang Ki ngam sha kaba kham jylliew ki kiew sha kaba kham jrong na ki Ki phong ki kup ia lade da ka jingstad bad ka jingshemphang kaba kham kyrpang Ki tip biang biang bi Ka jingtip kaba duna ka long kaba ma Ki nongthoh ki don la ka jinglaitluid ban pynpaw ne ban kdew Ki im lyngba ki por bad ki sei ia la ki nia ki jutang kiba kit jingmut Na ki Shi Symboh pa Shi Symboh Shi jaw pi Shi jaw ki pyllong sha ki thup bah kiba shlei da ki jingstad

I Rangbah Nobait Swer haka jingtrei shitom jong i i la pyndep ia la ka thong bad sei madan iakane ka thup kaba i jer kyiteng — Ki Sur Miatdur La i long tang i thup rit pynban iba dap da ki Symboh Ksiar kiba ktik jingmut kiba pynkynduh mynsiem bad kiba dap da ki jingkyntu ia ki riewpyrkhat ban tih ban wad ia ka phang kiba dang buhrieh ha ki kroh jong kane ka Ri Johngngi

U briew u long uba sngewtynnad ban wad ban tih ia ki jingshisha Um jahthait khlem pat ioh ia kaba u angnud U duh thiah duh dem man ka sngi man ka mied katba ki kam kaba dangsah thong Katba u lili pen, pen pat u phohsniew ia uid kum u Jici khlem nongrim bad khlem myntoi U nongthoh u ia pein bun ki jingiapein na ka bynta ban pyn biang ia ka jingduna ha ka Ri bad ka jaitbynriew Um niew ia la ka bor ne ka por ba u la pynlut ne u la theh na ka bynta kata I Rangbah Nobait Swer i la long u nongmuna ba shisha Wat hapdeng ka jinglong tymmen im ai lad ban shah kynoi ha ki kam thiah thai, kum kiba suda ka jingshemphang Ka pyrkhat ka pyndem jong i ka long kum ki Symboh jingstad kiba don la ka phong ka kup bad ka dur ka dar kaba shongkun I don ka mynsiem ban dem minot ban ianoh Synniang lem sha ka thoh ka tar ban nang kham pynriewspah la ka Ktien, nalor ba ka la long lupa kaba riewspah Im shym kwah ruh ban buhrieh ia lade tang kum u Symbai uba sap ha ki shrah Hynrei i la mih sha ka pyrthei kaba iar ryngkat bad u Symbai uba seisoh, uba don ruh ka spah ban kynshew Ban tih ia kine ki symboh pyrkhat i la trei khlem shongthait, met bad mynsiem ida leit ruh sha ki jaka ba pher jong ka Ri, namar ba im hun ban lum tang na ki jingtip pateng hynrei da lade hi i la ngam sha ki shrah bad kiew ia ki thiep ki jur kiba jwat ban lap aiu ka Mariang ka buhrieh ia ki Maw Hira kiba don la ka dor I tip biang biang ruh ba ka jingalhia ka long ka ahor ka katba nangksaid nang ngam Kumta im shym aili ba ka sap kaba i don kan sep lehnohei khlem

phuida Hynrei ka dei ban long kaba myntoi ia u paid ka Ri Shityllup

Nga ai hangne ia ka kitbok kitrwiang ba in nangiaid shaphrang ban nangiai sei ia ki Symboh ba thiang na u khulom ksiar jong i haduh ba in da lah ban siewdep ia ka damli ba khatduh ha ka jingim jong i Nga khmih lynti ruh ba kane kam pat dei kaba kut hyniei ba in nangsei shuh shuh sa da kiwei pat ki thup kiba kham phylla katba ki jabieng ka met bad ka mynsiem ka dang kynsoi

Khublei

Dt Mawlai Iewiynghep
Shillong 8
20th Sept 1985

Sd B C Jyrwa

TANG KA JINGIAPYNNOH LEM

Sngewioh mynsiem shisha ban iohi ia ka jingminot jingtrei shitom jingduhthiah duhdem ki riewrangbah ha kaba leh ei ei na ka bynta ka jingbha ka jaidbynriew khamtam lei kito kiba la khamnoh ka rta Khambun hi ki la dei ban shongsuk shong sain hadien ka jingiaksaid ha ka jingim mynba ki dangkhie dangsan dangbiang la ka por ka ia Pynban ka mynsiem ieit ri ka mynsiem ieit ia la U Trai Nongthaw ka mynsiem bym shah jop kaba kampher la ka khim ka khyrdop ka iai rhem ha uwei na ki riewrangbah jong kane ka pateng i Bah Nobait Swer, iba lyngba kane ka thup KI SUR MIAT DUR' i pynpaw ba i long shisha uwei na ki khlur ki longmynta bad ki longdien kin ioh mynsiem ha kino kino ki lynti bathait ha ka jingiabeh jong ki ia ka thong ban ia kit ia ka lyngkor ka jingim

I Bah Nobait i long iba pynshitom ban leit da lade wat hadien ba la shongthait na ka kam sorkar kaba i la trei naduh ka por pha reng ban lum ia ki jingtip ba kordor wat na ki kyndong tam bad ban buh pat ha ki jingthoh ha ki kot kiba long ki paila ba shongsbai ym tang ban pynroi ia ka literashor jong ngi hynrei shuh shuh, ban kyntiew pyndap bad ai jingtip thymmai ia kiei kiei kiba ngi dang ia sah umdum hangne hangtai khamtam ha kiba hikai ban ieit ia ka ktien la jong Shen shen ha kine ki snem ba i leit sha ri Bilat Wales bad Scotland im shym shongthait satia wat hangto ruh ban lum jingtip ban thoh ia ki kot Khasi kiba la mih pyrthei kum U Larsing bad kiwei kiwei I long u briew uba la mad ia ki umpohliew ba sngur ka mynnor iba la iakynduh ia syllok bad u Babu Soso Tham mynshuwa bad ha kane ka kot poitri mynta i la sei madan ia kita ki jingiakren Ki riew wad jingtip kin ioh myntoi shibun na kane

Ka lyer pyngngad ka ri lum Scotland imat ka beh hir hir ha ka mynsiem jong i Bah Nobait Swer bad marwei marwei ka pynsuhsieng ia i ban pynkynmaw ia la ka ri Khasi ba la kha ia i ha kaba i la seng ruh ia ka shlem jingieit bad kata ka iairhem ha ka dohnud batmang ka jingkynmaw ia kiei kiei kiba la leitnoh kum ii la i Kmie la jong bad i Kmie ki khun jong i kiba la khlad noh na kane ka pyrthei Ha U Tiew Lamationg' bad Ka Lasubon bad I u Shylluid ne 'Ka Jingim shabar la ka ri, i pyni ba ka jingieit ka sdang na 'a rympei Naduh ka Sieij Khyntleiın, U lum Sohpetbneng Ka Diengiei' ter ter ter ngi iohi ia ka jingieit ri bad ki translation jorg i lem kiwei pat lah ban ong ba ki don la ka dor kaba dei ia roh namar ban pynroi ia la ka jong, donkam ban shimkylliang lem ia kiei kiei kiba bha na kiwei pat khlem da pynduh ia la ka tynrai Ki poitri jong i ki sngewmiat sngew syon ban ong ba u dei u myllung uba la pyrshang bad ka Mynnor hyrrei u bym niewbein pat ia ka Mynta

Ha ka liang ki Sonnets ngi shem ia ka jingpyrshang jong i ban ia jngi lem ha ki wah ka jingpynphuh pynphieng ia ki poitri Khasi Lehse ha ka jingkyrkieh im shym ioh por satia ban ia ngam suhkhlieh bha

ha kaba pynbit pynbiang ia ki dur ki dar (forms) ba dei rukom ia ki Sonnets Pynbun ka pyrkhat kaba don hi ki ka kren briew bad kan iai kren katba ki por ki nangiaid

Ki jutdbynriew ka ioh shibun ki jingmyntoi na une u rangbah bad ngin duwai bi U Blei Trai Kynrad un kyrkhu ia i ba in nangioh ki met bakoit bal hiah khnang ba in ioh pynmih shuh ja kiwei pat kiba i don jingthmu

Dated Shillong

June 1 1986

Khublei

Sd/

Chesterfield Khongwir
Lecturer
Khasi Deptt St Edmund s College
&
Visiting Fellow
Center for Cultural & Literary Studies
North Eastern Hill University Shillong

KI TIEN LAMPHRANG

Haba nga pule shaphang U Malcolm III jong ka Scotland U la kyrkhu ia U Blei ba U la ai ia u ia ka briew kaba kum Ka St Margaret ka briew kaba bhabriew kaba jrong ha ka ryngieng bad kaba ka jinglong mynsiem kaba la palat hi liam Uwei u nongthoh u ong who was to him—'The incarnation of that was pure and holy Haba nga pyrkhat shaphang ia lade kumno ba U Blei u la ai ha nga ka briew kaba bha briew bad kaba don ka jinglong mynsiem kaba bha bad kaba kylluid Kiba duk kiba suk kim ju le it phai thylli haba ki wan ban ioh jingiarap na ka Nga kynmaw haba nga leit ban kiew sha Ing U Blei ban leit mane Blei Iwei iba ha ing iba nga dei iaid nalud ing jong i im ju pep ban mih na ing ne iang na ka jaka shong bad peit ia nga bad i ong artad Nga i hun tang ia phi Khun bad Pyisa

Haba nga pyrkhat shaphang i Mei jong nga ng shem ba ine ruh i la long ka jingai kaba koi dor jong U Ble ia nga I long iba bha briew bad lehse i la long iwei na kiba bha briew tam ha Nartiang Iba ka nieh doh jong i ka long kum ka Lasubon Kumno ba i tur ia ka Bhoi ka Kling ban pynsuk bad ban ioh pynsirong ia nga ha ka ri im ka beit Kumta ng im lah khlem da buh ia ki kine ki lain —

Ban pyndap pynbiang i u khun marwei I Mei
Ban kam u ka her kylleng sawdong pyithei
Mikir Lalu khlem sheptieng ei ei ruh
Ki jaka sniew kum Umsuwai Marynjong

Ha ka por thiew kymbat kba mynlyiur ha Nartiang ki nongai bylla bad ki nongbylla ki ju ia kynduh man ka step harud Umtisong ha ka jaka kaba ia kynduh ai ki lad Hangne ki nongai bylla ki ia kop bad ki ia pyrta kumne wan bad nga ng an ai shiphew peisa, sa uwei un ong wan nga ai lai inna sa uwei pat un ong wan ngan ai lai- ar shyieng bad kumta ter ter Bad kat sha uba ai kor ki ia leit sha uta bad kiba sah tam na u ruh kiwei kin hap ai kumjuh Nga kynmaw namar ba i Mei i long iba nang ban rwai ki ia lum lbung kat sha ba i leit Kumba ka Kmie Ngap ka ialam Haba ki ia rwai baroh baroh shi sngi ka por ruh ka iaid khlem sngewthuh

Ngam ju klet ia ki jingsneng bad jingkyrkhu I Mei Rad Kumta nga buh ia ki ha kine ki lain kumne

Jingkyrkhu khadduh jong I Mei Rad jong u
Ba la pynskhem da U Trai Kynrad na jrong'

Nga ju kynmaw tympang ruh ia ki arngut ki Nonghikai jong nga U Babu Kat Nongbah bad ia I Ma Milton Jones kiba la long kum ki Nongiathuhlypa shaphang jong nga, bad kiba la ong Un sa long uba khraw' I Ma Milton lei lei i da ong, Ngam

ju shem khynnah uba kohnguh kum une Un sa long uba khraw Nangta nga buh ia kine ki lain Mynta te u sngew ba la ia ryngkat briew Bad I u Nonghikai ne Riewbah um ju pyllah

Haba nga pule shaphang U Robert Burns bad U Walter Scott Kine baroh arngut ki la pynpaw pyrthei ia jingitynnad ka Scotland Kat haduh ka la ring ia ki nongleit nongwan na kylleng ka pyrthei Nga la poi ha Scotland ha ka snem 1981 bad nga la iohi shisha ia ki nongwan nongleit kiba kum u ngap bad ka Edinburgh ka long kaba itynnad bad kaba khuid ban ia ka London Uwei u nongthoh u ong ' Robert Burns was undoubtedly its greatest poet his work concenrating mainly on Scottish themes speech and traditions and walter Scot its greatest novelist Through their works much of Scottish life in earlier times can be recaptured U Robert Burns u la long da shisha u Myllung uba khrawtam jong ki (Scotland) ha ka jingtrei jong u u ban eh ia ka Sur ka Dur, ka Ktien ka Thylliej bad ki jinglong barim ba jah Bad U Walter Scott u la long u nongthoh novel bad u long ruh u poet ruh Lyngba ki jingthoh jong ki ngi la ioh shibun shaphang ka jingim jinglong jong ki Scott Haba nga pyrkhat kumno ba kine ki nongthoh jong ki Scot ki la kyntiew ia la ka Ri ha khmat ka pyrthei Bad ka la lah ban ring ia ki nongwan peitkai ia ka kiba kum u shyiap Ia ka Ri Khasi, Ii ju ong Ka Scotland of the East Hynrei nga uba la iohi ia ka Scotland ngam iohi ba kam ia ryngkat wat ting shi Chatak ruh ia Ka Scotland Shano ki Burns shano ki Scot ki ban kyntiew ne pynpaw pyrthei ia ka bad ki ban pynlong ia ka da shisha ka Scotland of the East Bun na ki nongthoh Kot Khasi ki thoh na kaba shutip nangne nangtai namar kata kim lah ban ai ia ka dur ba shisha jong ka Ri Ki thoh tang na ka MIEJ ki Leaders kiba ngi la jied ban kyntiew ia ka Ri Hynrei ki ialeh tang ban pynsngaid ia la KA PDOK hangne ha SLA PYRTHEI Ki kyntu ban pynlong ia KA SHILLONG KA CITY kaba KHUID hynrei shano! Ki rud surok ki shlei da ka jakhlia jakhlait Leit ha Assembly Building bad ki ophis Sorkar phin iohi ba ki khuid tang na bar shapoh ka dap da ka jakhlia Kane ka long ka thym mei, na kaba ki leader ki ioh ban khem ia la ka JA Khie leit rung sha ki URINAL bad ki LATRIN jong ki Phi nud? Tang ban iuh ka kjat ruh ym ia nud Namar ba ka jakhlia bad dap da ka jakhlia

U Babu Soso u long u Poet ba khraw jong Ka Ri, hynrei u long uba duna ka ioh ka kot ka lad ka lynti um lah ban shang wat tang ia la ka Ri lada u la long uba bit ba biang ngin jin da la ioh shibun ki volumes Haba nga iathuh ia u shaphang Nartiang bad ki Mar (giants) jong ka mynhyndai u lvngngoh bad u ong ia nga ban thoh bad un sa pynwandur ma u hynrei shwa ba ngan leh kumta, u la khlad noh na kane ka pyrthei Hynrei u la don ka VISION bad ka KYNTIEN ruh iangi Haba u buh ia kine ki lain —

' Shalor ki Lum shapoh Dymmiew
Haba nga iaid pyngngad weibriew
Iathuh sa pha ko Ri jong nga
Balei bunsien nga sngewpisa

Nga ngeit ba U Babu da lade hi um shym la lah ban kiew 'Sha lor ki Lum ne hiar Shapoh Dymmiew Hynrei kane ka long tang ka Ambition jong u bad ka Appeal sha ngi ki Riew Mynta ban kiew sha khar ki Lum bad hiar shapoh ki Them ban wad ia ki Asorphi barim bajah

Ha kine ki Poem ki Lyrics bad Sonnets jongnga nga la pyrshang katba lah ban khein kor ia kiei kiel baroh bad ban pynsah jingkynmaw ia kiei kiei kiba rim bajah ban pynduh ia ka jingngeit bieit bad ia ki jingsheptieng—jingsheptieng ksuid khrei U Babu ruh u li ong kumne —

Long Syiem ka Dum synshar ka Bieit
Ka Long Raiot ka Tieng ka Smieit

Hato kane kam long ka jingkyntu ban bred noh ia ka Dum ka Lyng ngoh ka Bieit ki Them la ka Tieng ka Smieit Katba kine ki dang synshar ia ka Long Briew jong ngi ngin nym lah ban ia ryngkat briew

Ka Hok ka shong ha shnong U Blei
Ka Pdok u Briew ha Snieh Pyrthei

Ka ban kiew sha Shnong U Blei dei jong Ka Hok Ka Pdok te em

Ha ka liang ka jingniewkor ne pynsah jingkynmaw ne buh nam ia ki Riew Khraw ne Riew Pawnam jong ngi ngi duna shibun Namar kata ka Ri jong ngi ka shu sah kaba duk ha khmat ka pyrthei Namar kata nga buh ha kjat ka Poetry U Sib Matlah —

Ka jaid bynriew jong ngi kam salia ban thung maw
Wat ia li ki briew kiba la long ki Riew Khraw "

Kawei pat ngi long ka jaid bynriew ka bym salia ban lum ban lang ia kiei kiei kiba long ki jingphylla kiba don ha ka ri jong ngi Ki nongwei pat haba ki wan lada ki iohi kaei ka ban pynmyntoi ia ki ki rah ne lum jingtip Ynda ki la poi sha la ka Ri Ki pynsad pynkhyllong ia ki bad ki paw ha ki Journal ne Magazine ki thoh ki kot ki sla da kiei kiei kiba ki la lum nangne katba ma ngi pat ngi ioh thiah lyngngai Nga la kdew ia kane ha ki lain jong Ka Kshaid Umshyrpi

Ki ong ba don kawei ka Mem na U S A kaba wan sha Ri Khasi bad ka leit phai sha la ka Ri Ynda ka la poi sha ka Ri ka thoh ka Kot bad ha kata ka kot ka thoh ba ka jaid bynriew Khasi ka long ka jaid bynriew ka ban sa duh Nga hi ngam shym iohi ia kata ka Kot, hynrei nga iohsngew ia kata na ki leaders hi Hato kane kam ktah ia

ngi? Ngin shu sngap noh? Ngim dei noh bin kornarbin bin pynim ia la ka Ri bad ka Jaid Bynriew jong ngi? Ha kane ka liang U Myllung Soso Tham u la long Hato ki Syiem bad kiba khraw kin sangeh kumne ne kin kyndit briew bad kin sharai ia u Khun u Hajar ba bieit na ki suri bad ba la nang khiaw ka jingmih kin niah ne em sha ba kham lung u phlang? Pyrkhat bha ko Khun ki Ri Kumno ngin leh haba haba ki Ri jong ngi ki don ha ka jingma bad jingduna

U Prof S K Bhuyan uba la long U Vice Chancellor jong ka Gauhati University u kdew kumne Hynrei ki artylli ki jingshisha kiba pyniaphei ia ka jaidbynriew ba la iaid shaphrang ki long ka jingieit jong ki ia ka litterature bad ia ka mynnor kaba ym lah ban shem hapdeng ki samla ba la nang ba la stad jong ka jaidbynriew Khasi La pynthame ia ki da ki Culture jong kito ki jaidbynriew kiba ki ia kynduh (which they have come in contact) bad kim iohi ba ka la jong ka long kaba bha Kim treh satia ban tei ia kaba thymmai halor kaba rim lymne kim don ka jingpyrshang ruh ban buh ia ka nongrim jong ki culture hi kata ka lukom ka ban long kum u kynjri uba teh lang ia ka Mynnor bad Ka Mynta

U Babu Soso ruh u la long Nga iohi ruh ia la ka Ri ha tmier ka rait ba shyrkhei Hapdeng kine ki Jing duna Jingma bad ba ka Ri ka Tmier ka Riat ba shyrkhei Nga sngew hangne kumban ialam ia ngi sha ka jingkyntu jong uwei U Myllung ka Ri Jaintia U Warien Hasting Gatphoh ha ka poitri jong u kaba la kumba 70 snem mynshwa kaba ong kumne —

Rap thiat synne lok iei Manbru
Rap thiat synne lok iei Manbru
Chirup u ia lai la kam ki shipai
I u miat i muluk i pyrthai

Une u Myllung u kyntu ban sumar ia ka iaid ka ieng bad ia ka jingialong shitylli To ia pyrkhat hi ko ki Nongialam bad ki nongpule

Ki Sur Miat Dur ngi kyrmen ki lah ban iarap ia ngi katto katne ha kaba pynkyndit bynriew ia ngi Hynrei kaba kongsan tam ka dei ban ia leh ban pynim bad kyntiew ia la ka Ri̱da lade hi

Nga ai khublei shibun eh ia ki Lecturer Bah B C Jyrwa bad Bah Chosterfield Khongwir bad nga dap ruh da ka jingsngewnguh kaba khraw ia ki namar ka jingpynithuh ithaw jong ki ia KI SUR MIAT DUR ha phi ki khun ka Ri lyngba ki kyntien lamkhmat ba kordor ba ki la ai hakhmat kane ka kot

Dt Mawlai
The 24th Sept 1986

U Nongthoh
(U Nobait Swer)

FIRST EDITION 1986 1000 Copies

HARD BOUND 200 COPIES

PAPER BOUND 800 COPIES

PRICE HARD BOUND Rs 15/-

PAPER BOUND Rs 8/

KI JINGKDEW

1 U TIEWLAMATIONG

1 Sha Australia ka Syiem ka leit,
La ka Himi Sima ban peit
Shuwa bi kan leit sha ka 'Lad',
Ka riam ka beit ban itynnad,
Prime Minister, kumno phi i?
Kum Tiew Lamat iong b'la buhrieh
Rymmuin ka Syiem ka wiat samrkhie,
B'la sngewdei eh kati ka nia

2 Ha ki sawphewkhyndai b'la lah,
Tiew Lamationg nga don ha phrah
Ba phuh itynnad bad iwbih ruh,
Ba ia ka ing ka sem pynphuh
Ki lok ki jor ki kha ki man,
Ia u ban peit ki shait ia wan
Ka rong ba stem ka khmat ba iong,
Wat la um don shibun ki rong

3 Ka khyndai spah 'niewphewphra,
Ka long ka snem ban kynmaw sah
Ka ior u thah halor dieng hap,
Bun ki 'Tiew Lamationg ki iap
Ah! leh nohei ka jingsumar,
Haba ka Mariang dom ka sar
Une ruh h'u April pyrem,
Her bak sha bymju khein ki snem

4 Une u syntiew bym bun rong,
U iai iwbih na sha kyndong
Ki kha ki man ki lok ki jor,
Ki ju sngewbha ban khein kordor
La um lah mih na la jylli,
Nangta jingiwbih her sha ki
Symbai na u her man ki dong,
Kat ban tyllup kawei ka shnong

5 Ha sawphew khyndai snem kynthih,
Kham bun na kper um ju kham mih
Teng teng nga rah sha ri ba jngai,
Hangta ruh jingiwbih kam wai

Mrs Kretimai Swer (Tiew Lamationg)

Mrs Kretimai Swer (Tiew Lamationg)

Da kı dak kı shın ba u seı,
Nga tıp ban leıt sha la jıngtreı,
Da kı dak kı shın ba u seı,
Nga tıp ban leıt ıaseng Nıam Bleı

6 Mynta naduh Aprıl Pyrem,
Kum ha lawbah ıa lade shem
Hapdeng kı shara n'u b'la mıh,
Sha kı sngı barım nga ıaı khmıh
Teng teng kum ha rngaı u mıh paw,
Ha ka dur b'la buh u Nongthaw
Ha ka juh ka dur ba ı phıeng,
Bad nga ong, Pleng ka lyer dang sıeng

7 Haba peıt na rukom jıng phuh,
I'u Australıa um duna shuh
Lah ban nujor bad Vıctorıa,
Ha la ka khet ba ı shongkhıa
Mynta ha Rı Nongıap um don shuh,
La her sha ka Rı bym ıap shuh
Teng teng ha jıngphohsnıew u mıh,
Ia shem (pat) ha Rı bym sep ka sngı

---

2 KA TIW LASUBON BAD L'U SHYLLUID

I

Shısıen hangno re la don kaweı ka them,
Kaba ha kjat jong kı laı tyllı kı lum
Kıba ıeng kynjreng la kum kı Mawbyrsıew
Nangta don Ka Lasubon b'ju phuh shylluıd,
Hapydeng kı shıah kı tram ba har rukom,
Hynreı jıngıwbıh na ka ym lah ban set
Nangta ka ıaı phrıang kylleng sawdong ka thaın,
Jngı jong ka kum ka ksıar ba la phrang long
Ka dur jong ka lymphuın, kumba khoh na kop
Jıngıwbıh ba suhsıeng bad sngewtynnad ruh,
Baroh baroh ıa ka ban ıoh kheıt kı kwah
Kım sheptıeng ıa u shıah, kım sheptıengı'u tram,
Lada tang ıoh ıa ka ban sıen halor khlıeh

II

Ka syntiw Lasubon ba bun ki syrtap,
Kawei pa kawei ka syrtap ka iwbih
Kumba ka rong nalor haduh poh ka ktlem
Ka jingiwbih jong ka ruh tang shisur hi
Ha u rit ha u khraw ka paw kumjuh hi
Ka arsap arphong ha ka ym lah ban shem,
Haman ka syrtap ka don iuh u thylliej,
Ban pynher jingiwbih bad ki sui bathiang
Da jingiwbih ba ringpah, shata ki boi
Jingdie jingthied baphuh baphieng ki iaid dor,
Ka Lasubon ba phuh bad tlang bad lyiui,
Myntlang ha Umsuwai Maryngjong, Umshlom,
Mynlyiui pat ha Ri Lum ba them phin shem,
Baroh ki wad ban shem hangno ma, ka don,
Shata ki Rang Samla Thei Samla ki tur,
Myn poi wer kba ki ti u hali h'Umtisong,
Riang riang ki ieng bad ip ban wei nongbylla
Shiphew peisa, lai anna ki ii pyrta,
Shano ma ba kor, shata bung ki ii boi
Ka Lasubon ba kum Ngap Kmie ka ialam,
Haman la ka syrtap ka don u thylliej
Ki sur bathiang na ryndang ba syiang ki her
Ryngkat ki sur bathiang bad baroh shi sngi,
Ki trei thop, khlem khih khlem ksar ha ban da miet
Ka por ka iaid khlem sngewthuh kum jingphohsniew
Ia ki ka ialam, shongshit k'lyngkha risai
Ym lap ba sngew ka sngi katai ka la noh,
Ka miet kane la hajan, sngi kan sa sep
Joit ki teng la knup la tiap bad, bak sha ing
Ryngkat ka rwai ka siaw bad thap kti lyngngai
Shua ban ia khlad ia khublei kylliang, ki ong,
Khie ho lok thiah suk, ia kynduh pat la shai

III

Ka Tiew Lasubon la ka bun ki syrtap,
Ka don kajuh ka rong na lor bad hapoh
Ka arsap ka arphong ha ka eh ban lap,

Kumta bad rit bad khraw ia Ka ki kheinkor
Ha ka miet kynjah marwei , sur Accordion-
Lah ban iohsngew na jaka shong ha ri them
Ha man la ka syitap u don u thylliej,
Teng teng ia ka jaka shong jong Ka ka shlei
Ki rangsamla nongtem nongput ki ia boi,
Kynting—ting— ting k iai tem shi ia ia shai
Ka sur Marynthieng shi ksai bad Duitara,
U khla ki oi dur ha pdung 'buh ban pynshad,
Ki tied ia ka pdung, nangta kynthuid u shad
Ki pynhap ki sui ka M-ri ynthieng kieng klong
Nangta te u Koh li u shad thuid shi thuid
Teng teng ki phai liep sha ka Tiew Lasubon,
Kumno ka leh khlieh ka pyndem ngun ne em
Teng teng ki demkyrngah khlieh ban pynhap sur
Kumne baroh shi ii haduh la jan shai ,
Haduh ban di li kynih u ' iar nyngkong
Tang shu iohsngew ba u kynih, ih ih-oit,
Baroh ki ieng na Ii ki jingshong lyngkhot
Bran sha li ki ing her, shipoi ban ioh dem
Nangta pat thret ki la kyndit, khmat ki bta
Ka ja-jyntih la hi pliang, kloi lan ki tian,
Ja song pat ha ka pla, ha tyipeng ki sdien
Kitai bad masi lur lyngkoi juwar bah,
Nangta bran br in ki hei sha lyngkha ban lur

IV

Ban pyndap pynbiang i 'u khun marwei i Mei,
Ban k imai ka her kylleng sawdong pyrthei,
Mikir, Lalu khlem da sheptieng ei ei ruh
Ki jaka sniew kum Umsuwai, Marynjong,
Haba don ma ka baroh ki sngewsarong
Nangta ruh ki kum 'myngkiuid ka pathai,
Ki khpoh shitoi ba rben hapoh jingsong khop
Sha u ki poi beit ha man la ka samoi
Ryndia, muka, juti-muja, mar kordor,
Baroh ki dei ki jong u khun marwei hi
Kumba jingim tang shikhyllipmat ka long,
Kumta kine ruh shen shen ki la tlor noh

Baroh ki la tlor noh kim lah wanphai shuh,
Shano pat un leit ban wad ia ki mynta,
Haba ki kut noh tang katto katne por
Baroh sha bymjukut her lem 'Lasubon
Haba shisien ia u ki long kordor eh,
Baroh ki la tlor noh khlem da wan phai shuh
Ia u te phi pyniwbih ruh tang shi por
Tang haduh 'snem khadkyndai spah khadhynñiew
Ha kane ka por lai ngut ki la ia don,
Ar ngut ki shynrang bad iwei i kynthei
I khaduh, kum 'tiewkulap ba phuh shi por,
Sha lynti ka pyrthei bak i la leit noh
Ia ki arngut ki shynrang shadien I' ieh noh
Shynrang arngut kiba sah, ki shong sapra
Uwei la ka rep ka riang ha shnong u sah,
Uwei pat de, kyndoi ja kpoh u la iaid
Khyndiat jingnang jingstad da shitom u ioh,
Bad hangta nongrim ka lawei jingim u seng
Haba la lap ka jingdum ba kat kane,
La ha ka jinglong kum khynnah samla ruh,
U shang pukir leit bylla kyndoi ja khpoh
Nangta ruh lum jingtip jingnang ba nylla
Da ka jingsngew rit thop, um ju iaid bakla,
I 'u Nongnikai ne Riewbah um ju pyllah

V

Jingsneng jingkraw ba thiang I Mei Rad ia u,
Ha ki u snoh rdin u bat khak khlem pyllait
Ki jingkyrkhu khatduh jong l um ju klet
Ha jinglong rangli, ki u iai kynmaw sah
Dei hangne u ioh mynsiem bad kumarban
Naduh tduh jingkieng u sdang ban kiew,
Ter shi ter, shaduh ki kyrdan b kham sha jrong
Namar jingiwdih Lasubon ha u ka sah,
Um tieng ban tur raieh raidam ka jingim
I 'u rit i 'u ria um ju thom bor-leh bymdei
Da jingsheptieng ia U Nongbishar ba hok,
U burom i 'ki briew, u ieit bad kohnguh I 'U
Blei, ki Heh ki Hain ia u kim ju kyrngah,

Namar ha u ka paw ka tipbriew-tip Blei
Ki iingkyrkhu khatduh i Mei Rad jong u,
Bala pynskhem da U Trai Kynrad na jrong,
Halor jong u mynta ki iai theh buk buk
Parum pareh h'u la ai ki khun ki ksiew,
Mynta te, u sngew ba la ia ryngkat briew
U la nud ban tur sha ki khatar jylla,
Nangta u lum jiugnang jingtip ba nylla
U la lah ban shang pyrtnei khlem jingpyrwa
Shano ma, b u poi u shem ki lok suda,
Katno, sngewtynnad bad ki kum shi para
Da ka jingtip-jingshem ba phylla, katno!
Ka thiar pyllun la dap la shlei hi lmain lmain
Ban sei shi sei nangta i u ym don jingeh,
Nangta ruh ban ai jingshai ia Ri la jong

VI

Shi hajar nguh ia U Trai Nongthaw-Nongbuh,
Ha khmat jong U khohsiew u iai pyndem ruh
Uba ithuh ia ka dohnud ba sngewrit,
Bad Uba ai jingis'nei ba dap kyrhai
Ktien U Blei sharak ha lynti jong u long,
U bang, u brai ban puson Hukum jong U
Dei ma ka ruh kaba ai jingtngen ia u,
Dei tang na ka, ioh jingkyrshan mynsiem swai,
Ia u Nongiaidwii ha pyrthei khlaw kynsha
Dei tang ma U ruh ba lah i u bankyrshan
Da ka jingshaniah tylli tang ha u hi,
U shem ba mynta u la iaryngkat briew
Mynta, da ka jingngeit skhem shisha, u ong,
Hangto, nang shong suk, Mei Rad, Lasubon bad
Tiw Lamationg, ha Ri Phyrnai suk kynjai
Ka Ri b 'U Trai U la pynkhreh ia baroh,
Ka Ri Ba Phyrnai ba shong U S'iem jingsuk
Un sa bud ma u ynda jingleit la wai
Kane ka Ri khlaw kynsha, ing shong basa,
Ym lah, hangne ban shongduh junom junom
Kane ka long tang ka ri ka riam ka beit,
Knmno 'n paw ha khmat U nongbishar Ba Hok

Nangne ynda la biang bha ka khreh ka khrum,
Shato un wan, ban ia kynduh lang baroh
Hangto ha Kanaan ba shong U Trai U Blei
Ryngkat bad U, Oh ! Katno ka jingsuk kan shlei

KI SONNET

3 1 KA JINGIM SHABAR LA KA RI

Haba khreh leit shabar na Ri la jong
Katno nga dap da jingphuhmat phuhmat,
Parum pareh khun ki ksiew kui ki kha
Ki wan khublei la kti donbok ki sci

Ki doh ki dait leitsuk ki ong I kti kaweh,
Shabar ei khmat ba phylla phi ia iohi,
Kumno ma ki long? y lah s iti i ban ong
Ktien thylliej jong ki kumba tnid ka am

Hotel baba eikondishon ruh de,
Jingsuk jingsain jingsngewbha har rukon
Ban shu peit da khmat te la h in hi jrut,
Jingbam ba bang bathiang katno p hin lah

Hynrei ryngkat khun ki ksiew ha la shnong,
Dei tang kata kein long kum ka bneng

4 2 KA SIEJ KHYNTLEIN

Woh Ryndi u leit khwai ha Wei Khyrwi,
Dohkha ka dait bad ha ka iuh u thep,
Sha ing u rih iaka mietsngi u klet
Mynmiet u wan phai wa! baroh biang lut,
Kawei ka sngi ha kyndong u rieh khop,
Thret! na Ruh mih pynban ka thei bhabriew,
Kynsan u mih ia ka thrait u kynrup,
Maia ka jah! ka sah kum ka briew

Nangta poi ka poikha poiman bad ka,
Parum parch ki khun ki kti, ynda bun snem,
Bak ka phet sha jaka mynshwa b'la kem
Sha Wei Khyiwi u Woh u ngeit shata
Ka leit, u leit khwai biang da dum iongrein
Ryngwiang khongpong u sieh, mih k'siej khyntlein

5 3 U SOHPET BNENG

U lum Sohpet Bneng u pud ki thain Bhoi,
U pynkhlad ia Ri lum na Ri them,
Jaka shatei long seisoh ri rymmien,
Hangne rep kba ai sboh ym donkam boi
Jaka shathie pat de ri lum bakhriat
Jingrep jingriang khlem ai sboh mih khyndiat
Hangtei namar ba shit kim lah trei bha
Hangthie iarap ka khriat ban trei thikna

Ah' baroh ar hajuh wei dak mariang
Kiwei pat khlem sboh kam bha ka rep ka riang
Sohpet Bneng b'la dkut shane sah niew Trep
Ban ioh khem ja kim lah ioh khlem mih ka syep

Katba Khyndai shatei ioh ei ka ja
Khlem hap trei shitom la pynbiang i Pa

6 4 KA DIENGIEI

Ka Diengiei long ka dieng baheh bad iar
Ka tap ia ri Khasi kumjuh ri Phar
Jingdum ka tap ia Ri na kut sha kut
Namar ba dum bynriew u iaid kyllut
Mynsngi pom pyndkut ym lah ba ka heh
Mynstep lap dak la dam, kumno yn leh?
Ka shat ka khein ka kup b'u khla u jlah
Ka dak ka la dam bad baroh la pliah

Wan ong ka Phreit pynsah h'u dieng i'u sdie
Ynda wan jliah thylliej un pait Ade!
Jingbthah ka Phreit ki ngeit dieng ka kyllon
Ah ! Jingdum mynta shano pha la don

La ong la wan u Phareng kiew u Dkhar
La suk ka Ri Khasi la shai ruh kdar?

7 5 KA KSHAID PAM DKHAR

U lok uba ju shang khlaw u iathuh,
Ba ha Umkhen ka don kawei ka kshaid,
Haduh mynta ia ka ym pat ithuh,
Sha jngai na ka lynti ba ki ju iaid
Ka shong marwei hapoh lawbah lawsan,
Katei rymphum ka noh na sharing maw,
Ban leit shato ruh ym kham don ba shlan,
Namar hangta dap tang da ki mrad khlaw

Hyndai mynba dang ieng ka shun ka pen
Kim ju aili ia u Dkhar ia u Kling
Shisien shata la wan u khar Asem
I'une khlieh ki khrai bred shatrai kshaid jling
Nangta ka ioh kyrteng ka Kshaid Pam Dkhar
Kam pat don ha Geography Khasi-Pnar

8 6 U SYNTIEW LAHARI

Ko syntiew Lahari ba itynnad
Balei mem phuh baroh baroh shisngi?
Ka rynieng jong me kam shym jrong palat,
Me phuh ynda la palat shiteng sngi

Hangne haba ka leit lyngkha ka tan,
Nga phuh ruh tang ha ka por ba janmiet,
Khnang ban pyntip ki nongtrei la jan wan,
Ba ki kynthei kin ioh khreh ka ja miet,

Hangne ha ri ka leit lyngkha risai,
U Syiar u ai dak shwa ba sngi kan shai,
Nga pat nga ai shwa ba ka sngi kan wai
Lada ngi baroh ai ngi thiah lyngngai,
Kumno ki kynthei sumar ing kin lah,
Ban khreh la ka ja khieh la ka jyntah

9 KA DURIAW KHUN HA KHWAN

1 Nalor ki san tylli ki lum mynnor,
La ki khmat sha Wah Umiam nga pynphai
Baroh arliang wah, d'ki jingthung kordor,
Ki soh ki pai ka Wah khrik khrik phyrnai
Ki dieng ki siej, ki jhur har har rukom,
Soh kba ha pynthor, ha lum ki demngun,
La rong tem byrhuin—ha la ka burom,
Pynphuh pynphieng ia la ing ba shongkun

2 Shi lynter ka Wah Umiam ba phyrnai,
Ki rangsamla, theisamla ki tong sher,
Ki beh dohjei, Rawon la ryngwiang khwai,
Lada ngat ne ym ngat ei ei kam pher
Ha krem langlit hapoh synrang ki sdien,
Dap spah ki Langbadur ba sdien khongpong
Mynsngi ki thiah khongpong hapoh ba tngen,
Shi suloi kin hap hynniew-phra khong lkhong

3 Ki Mawlyndep, ki Umsaw-Khwan baroh,
Ki Nong Mawlai, ki Nong Mawdun kumjuh
Hangne ki rep jhur bad ki thung dieng soh,
Nangne kyntiew la jingmih sha lewduh
Hangne ki beh sim bad nai rabit de,
Ka skei na ranap ka pah kheng shi kheng
Nongbeh, nongsiat mrad baroh ki tur shane,
La ryntieh-khnam b'la kup ka ksaw ka kpong

4 Man ka synrai ha shwa ban wan ka tlang,
Ka shoh, ka tem, kmen sadhai, ong ym lah,
Ka risa, kynhoi, phawar pah lyer lang,
Ban kit ia u stait ba u met un sah

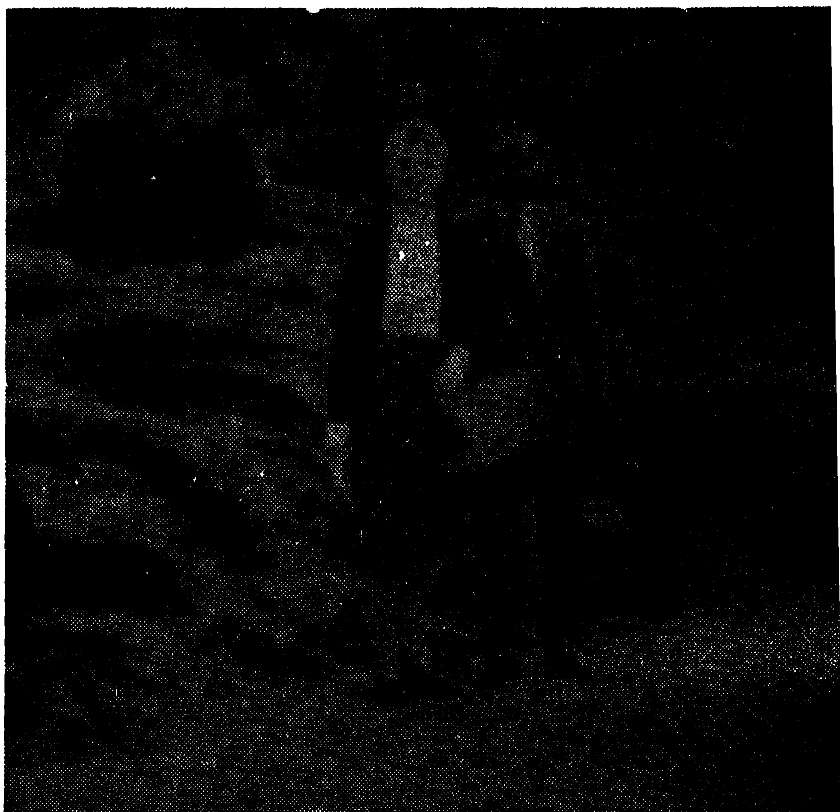
I'u 'ba met kin thep byrni k'sur pyrkhing,
  Nangta kut sha surok Maharani
Nangta, da kali pynkat sha la ing,
  Sha la ki ing trep ne dulan paki

5 Ki pyntha ba iar Ka Khwan, Ka Umniuh,
  Ki madan Umsaw, jaka ba seisoh
Ki jhur, riewbadem, u kba, u raitruh,
  Ki long kiba teh jingim ia baroh
Ka Wah Umiam ba sngur khlir khlir ka kwing,
  Haba sum ba sait katno sngew muja
Ka doh te na sem, ka ja pat na ing,
  Ia u luk, u lak kam dei ka pliangja?

6 Hapdeng kat kane ka pahuh pahai,
  Sorkar Bahadur, la khmat khliaw ka peit
Da Kumno ka Ri kan ioh ka jingshai,
  Ban suk u bynriew ha ka wan ka leit
Dei ban teh lakam ia kane ka Wah,
  Ki ong, khnang ban lait ka dum ka lyngngoh
La ka bam pahuh, jingshai, ong, kham lah
  Ki Engineer ba stad ki sdang wan jngoh

7 Nangta mih ki ing ki sem kum u tit,
  Ban shong ki saheb, babu bad kuli
Bur bur ki twa ki lum la baiong ngit,
  Halor surok khyngwain her ki kali
Ki ranap bad ki them ki pynmadan,
  Ban iaid ki kali mynmiet bad mynsngi
Ka khlaw ka btap mynta la pliah hi lan
  Baroh sawdong la shai sharak bijli

8 Ka survey, ka drilling baroh la dep,
  Hai hai ki la thap shadem ki expert
Namar ba la shem bym don ba pynpep,
  Ia jingthmu baba ka Sorkar ba stad
Ban ioh jingshai ha ka jaka ka bam,
  Ki trai jaka baroh ka Sorkar khot,
Ka kompensashon ha baroh ban sam,
  Tyngka la ioh, duh-lut ki hot ki pot

U MYLLUNG ha Scotland Edinburgh Castle
LEM BAD
KA GUIDE Mrs TAYLOR
— Snem 1981

9 Nangta Engineer ba stad ki dem wad,
Nangno ka jaka ba kham suk ban den
Jaka ba kham khim ban shem ki thaw lad,
Tang na Krem langlit, kham suk ym lah len
'Poi ki kor-ki bor la kyllut ban sngap,
U mawi ia ban tylliat, i'u shyiap ban sait,
Bad khyndew bad maw ki lhuh ban pyndap
Nangta ieng jreng artylli ki Dyke

10 Ki dynamite ruh jling shi jling ki bthei,
Ki pynkhreh jaka ia ka Dam ban seng
Dew bilat, shyiap b'la khleh ki theh sei,
Hapdeng ki nai iod ba la pynieng jreng
Nangta ka Dam ba khlain kynjreng ka ieng,
Kali, motor nalor jong ka ki her
'Nor, u kba-u khaw, u soh, u pai ki ieng,
Ha jaka jong ki, ka Duriaw Lymbher

11 Ka Wah ba tuid khlir khlir, mynta la set,
Ki pynthoi ba iar ka Duriaw k'la tap
Dohkha-dohpnat na sawdong la wan bred,
Ba ia ka Sor Shillong ban ioh pyndap
Duriaw b'la thaw, ki dohkha b'la pyndap,
Ei ba long trai, mynta ym lah ban ong
Ki Dustur ka Ri, ain ba bun syrtap,
I'u stad, i'u nang ka Ri la pynbaiong

12 Ka pung Umiam Khwan, sawdong la pynshai,
Naduh Sawlymbor ka ding la wanlam
Khrik khrik ki thaba bad ki iai phyrnai,
Kane, te, ki ong, kum ka Scotland pawnam
Ka lut ka jongno, myntoi pat mano,
Kumta ruh ka long bad M S E B
Ki klur ki theh, shna Duriaw buh dohkha,
Ka bam, dei ka jong u Rawon bapli

7 U SIB MATLAH

I

Nga dei U Sib D har, ba la kha ha Wahjajer,
Ka shnong ha Ri Jaiñtia, hangta ia nga la jer
Ki kmie ki kpa, ia nga te, ki la kha matlah,
Pynban, ki kam bah khyllung bad dung kba nga lah
Nga dei u khun ki kmie ki kpa badon baem,
Hynrei, ha la shnong ngam lah satia ban shong slem
Haba'm biang ka met ka phad, katno ka wit
Shaniah bam ha kiba ha jng ngam sngewbit
Nga don ka sap ban phawar bad ban riwai,
B'la ai U Blei Nongthaw ba ngan ioh kamai
Da kata ka sap ba ai U Trai Nongthaw,
Nga shang kylleng kylleng ban kamai bai khaw
Bun ki khot, U Sib Matlah, nongkhrong ia nga,
U Babu Rabot, u ong, "Um long kumta '
(Lada ia U Sib Matlah, ki khot nongkhrong
Kumno, ki nongiwai ba pawnam pat ki long?)
Ka miet ka sngi ia nga baroh ki long kumjuh
Nga iaid mynsngi ne mynmiet, nga tied d u diengduh
Bad da ka sur u diengduh hi, nga tip lynti,
Kumta, keiñ ka long bad nga U Matlah ba pli
Uba iaid da shkor ba sngew ym da khmat ba i
Da la ki khmat ngam lah iohi ei ei
Hynrei da la ki shkor nga tip phi dei u ei
Namar ka sap phawai ba la ai d U Blei,
Ia nga ki para lok ki ai dih kiad ei
Mynmiat haba la shit ka dih, ka kiad lalut,
Ban ieit sha Patta da lade ki leh bym nud
"Dieh Ma Sib da me", sh'u Matlah baroh ki phai,
Namar ki tip la ka dum, ngam donkam jingshai
U klong ki sei bad peisa de ki ai ha nga,
"Dieh, Ma Sib," ki ong, "to leit ma phi sha patta "
Nga uba ka miet ka sngi, ha nga hi kam don,
Bran nga leit kum uba peit ha patta syndon
"Ko kong," nga la ong, ia ka trai patta shet kiad,
"Ai kiad shi klong ia nga bad ai ruh daba miat

I'u matlah ba pli ban pynap iuh sngew tohmet,
Kloi lan ka thew ki kiad bad set da sla lamet,
Nangta bran bran nga leit phai sha la ki lok,
Ka kiad shi klong nga sei bad ai, 'hih kane lok"
"Sha was, Ma Sio ki ong ia nga ai mad i yngkong,
Ter ter ki sim haduh ba la thylli u klong,
Namar ka sap ba ai U Trai ban shong ngam lah,
Nga iaid kylleng ban pynsngewbha khyllung khynnah
Ki khynnah, li kim lih ban ai peisa ia nga
Ban pynsngewbha ia ki ngam ju lah khlem da rwai
Ki Rangbah ki Tynmen ia nga ki khot, ki ong
'To rwai jingrwai bad phawar ban shongshit ka shnong
Nga pat da ka sap ba ai da U Trai Nongthaw,
Nga phawar, nga rwai bad ia nga ki sei baikhaw
Nga iaid kylleng kylleng ki shnong la heh la rit,
Ia ki khyllung ki khynnah ban ioh pynshongshit
La nga iaid kylleng ki shnong, khmat nga phyrnai sah,
Namar ka sngewsih-khuslai ia nga kam lah khtah
Babu, Soso u ong, ka khmat jong nga ka um,
Kumta shisha, kum khlieh Soro ha phniang kyrsum
Ka sngewsih ka khuslai ka thngan ka jingit ngam tip,
Nga hun katba U Blei U ai bad la Nusib,
Nga poi shaduh Nartiang, Mupliang, Nongbah, Mukhla,
Khlieh Tyrshi, Jowai biang biang ki lad ngam bakla,
Baroh ki sngewtynnad ia nga Uba Matlah,
Nga rwai la hok la sot tengteng kim lah ban shah
Ia nga U Matlah Bapli, ki shu ia rkhie noh,
Bad ia nga u baikhaw kim bynnud ban pynnoh

II

Haba nga la bynna shaphang ka Sor Shillong
Ka Shnong ba ki riewspah saheb babu ki shong
Nga la kut jingmut ba shata ngan leit kamai,
Da jingngeit ba skhem, hangta te ngan im kynjai
Namar bym don ka jaidbynriew ka bym sngewbha
Ia ka rwai ka siaw, ha jingsngewsih ne sngewbha
Kumta na shnong nga la mih noh bad la ka lok,
Sha Shillong nga leit ban pyneh ia la ka bok
Ki kur ki jait ia ngaaqn khang kim shym la lah,

Kat sha kaba ka mynsiem jong nga hi ka kwah
Baroh shilynter lynti ia nga tang shu i
Baroh ki ia pyrta, "Bah Sib, rwai seh ha ngi"
Kumta nga hap sangeh ia ki ban pynsngewbha,
Ryndang jong nga kam ju set, b'rabor ka syiang bha
Kumta na'la shnong nga la dei ban iaid bun sngi,
Namar ba bun ki jingwit ha shiteng lynti
Khatduh khatwai, ha Sor Shillong nga la poi tiap,
Nangta nga ong ka jinglong barim la khylliap
Shane shatai ki motor nga sngew wiaw shi wiaw,
Ka khlieh jong nga ruh ka la shu baiong hi tiaw
Ki briew ki her shane shatai, kum bym lap lieng,
Bym ju mynlien te ka la thnam sa ka jabieng
U diengduh ba nga shait pyndonkam ha la shnong
Ym lah pyndonkam shuh hangne ha Sor Shillong
Kumta la dei ban pli noh da uba arpnat,
Lym kumta U Matlah Bapli un shah kyndat
Ynda poi ha Mawkhar kaba shong ki Khasi,
"Hangne," ki ong "ka jaka ba bit ia phi,
Ka long kaba duna briew ne jaka kyndong
Kum Jhalupara ne Mawprem 'keiñ" ki ong
Ki lok ia nga sha Mawprem thiaw ki la ialam,
Ha Mawprem ka kamra la ioh bad la iaid ka kam
Ka kamra ka long kaba shi tyngka baiwai,
Nangne nga mih kylleng nga iaid phawar bad rwai
Ka Sor ba bun ki riewspah, ki saheb suba,
Ka kamai ka kajih shi rukom ka 'khambha,
Kumne ki la iaid ki sngi snem khlem sngew ei ei,
Bad ki sur bathiang na nga ki la nang iai shlei
Hangne hapoh Sor da khmat hi ngam iohi,
Nga bud kat shaba ialam i lok bapli
Da shkor nga sngap, nga phai kynriang, khmat sam-rkhie

Nga snoh hi rdin ha ka nongialam lynti
Nga shangkylleng ban pynsngewbha i'u shnong i'u thaw,
Bad nangta ruh nga lah ban ioh la u baikhaw
Kat kaba ki lok ki kwah ngam juh lah kyntait
I'u sniew ne i'u bha, da da phawar nga pyndait
Don kiba sngewtynnad, don ruh kiba ingkhong,
La katta ruh ki ai hi ia nga ka bainong

Ngam don jingsheptieng ban pynwan da ka phawar,
Lada kaba dei ia u wei ne ia u ar
Kumta kein ki la iaid ki sngi bad ruh ki snem,
Ka khmat sngewsih, ne khuslai la nga kum lah shem

III

Khatduh khatwei, i'u Soso Tham nga ia kynduh,
U phah ia nga ban phawar khnang ba un sngewthuh
Uba kumno u briew k iei la s p urn don
Haba nga phawai, katno ha mynsiem u shon
Khyndiat ka sap ba nga don u pynraw pyrthei,
Kata ka sap ba nga ba l a da U Blei
U sei u khulom ban thoh kawei ka poetri,
Shaphang ka talen jong nga U m tlah Bapli
Nangta u ong, khnang ban kham ioh myntoi ma me,
Shong ha khyndai Lad, ong kine ki ktien, kumne
Poor blind man, sir please be kind to, please be kind to
(Ia u matlah Bapli, Saheb, to i, snei, ho)
Ka Khyndai Lad, suiok ba i ud ki heli, ki haiñ
Ki babu ki saheb, bad ka m iñ ba sngew khaiñ
Haba nga shong bad leh kumba bthah U Babu,
Ki peisa ki shu hap ha u shang khru shi khru
Nga shem shisha katno bi nga la ioh ka nong
Jing ong U Babu ban ioh kham bun, la urlong
Ka Khyndai Lad ka ba bun ki Phareng, ki Dkhar,
Ia nga, kum ki Khasi kim ju phah ban phawar
La nga phawar ruh kim sngewthuh, shu long kam kai,
Ia ki peisa te ki pynnoh hi khlem tyngkai
Ban shong ha Khyndai Lad borobor te ym lah
Kumta nga shang pat kylleng katba nga dang lah,
Ban pynsngewbha ia khynnah khyllung hapoh Sor,
Ngam sangeh ka biria, birain iwai ka phawar
Kumta ki iaid ki sngi, ki snem jingim jong nga
Hynrei ka khmat sngewsih, ki eh, ban shem ha nga.

IV

U Sib Matlah, mynta ha pyrthei um don shuh,
Katno! sngew kynjah k'kynthei-khynnah jingduh ruh,

U nang ban rwai pyntngen bad pynsngewbha de,
U nang ban phawar bad oh sur ban pynsule
U iap kum u mrad, lok basbun i u ki tep,
Khlem ka ksing, ka lama ka niam ban pyndep
La kha ia u ha Ri babieit ba duk kum jong ngi,
Bym nang satia ban niewkor i ki don sap ka Ri
Myn laihajar snem, shwa ban mih ka thoh ka tai
Mih ha Greece U Homer Matlah ba iaid phawar
Ki poetry, ki phawai jong u, da khanatang,/
Ki pynsah, mih Ka Il iad, Odyssey ba bang
Ym don ba tip, hangno ia U Homer la kha
Pynban ia knieh da hynniew ki Ri kha ma kha

Kumne la ong -

*Seven cities contended for Homer dead,
Through which the living Homer begged his bread
(Hynniew ki nongbah i u Homer ki dawa
Na ki mynba u dangim u ioh khem ja)

No cities contended for Sib the Blind dead
Though the living Sib roam d ev ry town t earn his bread
(Ia u Sib bapli, mano ba ia dawa
La u la iaid ha bun ki shnong ban ioh ja)

Ha khmih ki Ri bashai, kumno ki iai pynsah
Nam ki briew don sap jong ki wat la ki matlah
Mano b'la thoh buh kynmaw ki phawar U Sib,
Baroh, tang shu khlad ma u ki la duh la lip
Ka jait byniew jong ngi kam salia ban thung maw,
Wat ia la ki briew kiba la long ki Riew khraw

* Ki hynniew ki nongbah ki dei kine Smyrna, Chios, Colophon, Salamis, Rhodes, Argos bad Ethens The New Book of knowledge page 1637

KI TRANSLATION

11 Ka Mynsiem Bym Shah Jop

1 Hapoh ka miet badum ba tap ia nga,
Ba iong synia thiw thiw napoh habar,
Shihajar nguh i U Trai Nongshna,
Ba U la ai ha nga ka mynsiem snar

2 Ha lanot-shipa Sharai' ba kyllain,
Nga sngap hi thip, ngam ang wat shi hop ruh,
Hapoh ka jingtangon ba dain shi dain,
La la khlieh siw haiñ, ngam pyndem ne nguh

3 Ba lyndet ka ii bathait jaw ummat,
Ka don, ki ong, ka nurok ba shyrkhei
Wat ha ka jinglongtymmen ba sohsat,
Kin shem ia nga bi ngam shepting ei ei

4 Kam pher ei ei la ka khim ka khyrdop,
Lane, katno la rai pynsiem ia nga,
Ngan long hi U Kynmad ka mon ban jop,
Ngan long hi u Nongbat la ka boitha

12 Ha U Myllung Uba Sa Shihajar Snem

1 Nga u b la iap shihajar snem mynshuwa,
Nga thoh kane ka jingiwai kaba rim,
Nga phah sha phi ia kine ki ktien jong nga,
Kum ia khubor sha ka por ba ngam lah im

2 Kam pher la phi pun jingkieng ia (ka) duriaw,
Lane phi lah ban iaid ha ka haw-haw,
Lane, ki ingpaki, hangta phi thaw,
Da ka nai lane da ki kynroh maw

3 Hyniei, ka waiñ bad tamasa kin don,
Lem bad ki dur jong ki khmat ba bha briew,
Jingpyrkhat biejt la bha ... ... ki don,
Ki jingduwai Blei ... kin iai kiew?

4 Kumno ki ktien u Poet kin sah junom?
Haba jingiap ... u ... ... noh shen,
U Macteonides, ... blom,
Kum ka ... ... thajai snem

5 Lok bym iohi bym ... ... bym ithuh,
Samla ... ... thiang bha,
Bam ki ... ... jong ... ... jai jar ruh
Nga ... ... lon ... u M... ... nga iai samla

6 Nam ir bad ... ... phi,
Bad ... ... kynjut kti,
Nga phah ... ... nsiem hi
Ban ... kh ... ... ngewthuh hi,

15 Ka ... ...

1 Ha syingit ... ... nga shong
Ki khm... ... ... naw nga phai
H... ... ... ki ... ki khm... ki shong
H... ... m... ... ... ki mastieh kai
Sh... jngai ... ... ia jingmynsaw,
Ryngkang ... ... dum ne shai
D... ... phla ... ... tyngkhap maw,
Bad sla ... ... ng de ki im kynjai

2 Katba marwei nga shong pyrkhat,
Shaphang ka diang nga phai
Shata ka khmat nga la pashat,
Ani! Waw mei katai iymphai,
Jingitynnad i phieng katno,
Naduh khlieh haduh ki sla jat
Ban peit ia ka, la iapngiah ho!
Nangta ki kha ki jingpyrkhat

3 Kshaid Umshyrpi ba iai donnam,
Nongwei ia pha ban peit ki thrang
Kylleng sawdong ka Ri pawnam,
Ki khmat sha pha ki iai pynshang,
Pha iaid lyngba ka Sor Shillong,
Ha Sunapani noh rymphum
Jingpeit ia pha junom kan long,
Ba pawnam eh halor ki lum

4 Ka Kshaid ba phriang ba pynsah nam,
Bad ei, ia pha yn ia nujor?
Palat ia Kalikai khrawnam
Wat la rynieng kam iyngkat dor,
Ym don kat pha ha Ri Khasi,
U sniuh jong pha rymphum u noh
Pha pyniphieng ia Lhuh ryngngi,
Bad ei ia pha yn pynia-snoh?

5 Napdeng ki kshaid ba ia tip bha,*
Pham shym la long kaba komti
Ka Matakil, Tequendama,
Tinkisso, Maletsunyne,
Ka Iguassu kim kot bad pha,
Ha ki iynieng ryniot baphieng
Ki briew ki leit ban peit ia pha,
Hynrei, pynpaw pyrthei ki tieng

6 Ko Kshaid ba iai kup da rong ksiar,
Borabor shwa, ba sngi kan sep
Ki kjat jong ka sha pha ki hiar,
Ia pha ka khublei khlem da pep
Kum Betnsheba, iumphum u sniuh,
U Davi Siem u shu iap bieit,
Ia nga ruh pa la ieh kumjuh,
Ban hiar te eh, wat la pynsmieit

7 Haba nga iohi te, ia pha,
Ah! Ban da ioh da ki thapniang,
Ban her shaduh shato sha pha,
Ba ngan kyisum haban da biang

---

* Peit Natural Wonders of the World
Matakil Fall Pp 284 235, Tequendama P 374,
Tinkisso, P 380, Maletsunyane p 223, Iguass p 187

Ka Lhuh jongpha kaba sharing,
Ban hiar ym lah ban iaid ruh eh,
Ngam dei u khiat ba iaid mawsiang
Ka khap k'jylliew, ym lah ialeh

8 Katba nang jngi ha jingpyrkhat,
Hangta ka nang shynna shuh shuh
Kiwei ki kshaid ryngkat ryngkat,
Bad pha ki tuid shapoh ka Lhuh
Tip dei ki khun ne ki shakor,
Kiba ha la jinglong butit,
Ki pynpaw burom don skor,
Ka diang ka mon ki tuid shongshit

9 Ka Kshaid ba phuh i don burom,
Namar kita ki kshaid barit,
Tyllup pyrthei ka long rukom,
Ngim phuh ngim phieng khlem don u rit
U S'iem ha Khet um don burom,
Khlem don ki Myntri Korbari
Lada marwei te la sarom,
Khlem don ba bud ha kjat ha kti

10 Haba ia jingbhabriew jong pha,
La iohi na shilliang ka Lhuh,
Rynieng jong pha, nga leit ban tda,
Hynrei ka khmat kam shym paw shuh
Khop khop shapoh te pha la bsuh,
Ha ing paki jyrngam pha rieh,
Hangta kynjai pha im, pha phuh,
Hapdeng ki mawsiang ba byrlieh

11 Na shakiar pha, nga hiar jram jram,
Ka khmat jong pha ka nang kynran
'Pha ban thew, ngim khein ka riat ram,
Meter, shispah khyndai phew 'dai

Kynroh jong pha, mawsiang ba pjah,
  Ki dieng jyrngam ki ieng kynjreng,
Ban peit ia pha nawei ym lah,
  Lait tang na ka dong ba nga ieng

12 Shane, ka khmat ko riew pyrkhat,
  Ban tih ban sain ban pynwan dur,
Ko thei samla, ko mei nongbat,
  Mih sha Madan kum ki riewshlur
Mynta la ker baroh sawdong,
  Da rangkynsai da proh jabieng,
Mih noh mynta napoh kyrpong,
  Wat khynniuh shuh da jingsheptieng

13 Ki asorphi ba rim ba jah,
  Ha Ri jong ngi kyrhai ki don
Ki par ksiar par rupa jong ka
  Kyrhai ha poh Ramew ki don
Ki proh jabieng ki khraw pyrkhat
  Balei ki shu sngap jar kumne?
Ieng ko khun ka Ri iitynnad
  Sei lut ia kaba don hangne

14 Na kliar ki lum shapoh demmew,
  Mano ban leit prong ki shiah ki tram?
Ki mawlyngnai ka Mei Ramew,
  Mano ia ki te ban leit tam?
Ki saphriang halor sla khyndew
  Ki dap ki shlei ym don ba lum,
Ki kwah ban mih napoh Ramew,
  Balei kin sah hapoh ba dum?

15 La ieh noh shrah ia ki ha slung,
  Kim lah ban prong na law kynjah
Ko khun ka Ri, ko ki Myllung,
  To leit ban krang kane ka spah
Kyrhai byllai hangne ka shong,
  Ba ngin kynshew ha thiar la jong
Hadien habud kin sa iai long,
  Ki mar kynti bym lah ban ong

16 Ban ıoh lute eı u Nongweı,
Ngım tıp aıu un leh ıa kı
Ka spah ngı lah ban duh eı
Lada ıa kı ngım nang ban rı
U Mynder u wan bad u leıt
U saın dur ıa kı ha lı rı,
Tad ynda la bıshar bıd peıt
Pleng deı pynban kı maı jong ngı

17 Ka ksıar, ka rupa, mawkoıdor,
Katba ngı pat ngı thıah lyngngaı
Ko Lum Kyllang, ko Lum Sympeı,
Sha phı nga phaı bar ıoh jıngshaı
Ka khlıeh pash ıt shaba nga don,
Khnang ba ngan ıoh ka sıt syllang
Nangta te ngan kyndıt syndon,
Nangta ruh ka dıng kan klang

18 Kı kshaıd kı, kı pubon ka Rı jong ngı,
Jıngthaw phylla ka Maıang don
Kıne ruh kım long jıngıt nı ngı
Leıt wad ıa kı lada phı mon
Eı te ban tıh, eı te bın krang
Ban bred jıngbıeıt, jıngngeıt ıuma
Sha sla pyrtheı ba kın ıoh phrıang
Ngın ıe em kaweı mynta!

19 Ban kren shıbun ym don ba lah,
Ban thoh shıbun ym lah kot boı,
Kı shkor jong ngı kı peı bylla,
Ym lah pynneh la ngı nıewkor,
Ko rang kynsaı, ko theı nylla,
Wat set op tang h'ophıs sorkar,
Ieng mynta seı la shalyngka,
Ban tıh, te ıa kane ka par

20 To sngap aıu, U Sohpet Bneng,
Aıu, kren U Mawlong Kongngor,
Ka weı Khyrwı, kı mat khongpong,
U Woh Ryndı u dem peıt ngor,

Ko, Lum Tupri, Hangno me don?
Hangno ka don ka Kshaid Pam Dkhar?
Hangno ki Asorphi 'shah bon,
Bun bun ki sah bym don ba khar

21 Nongwei u wan, nongwei u leit,
Ngim tip aiu ba u la rah,
Ynda sha la ka ri u peit
Nangta u thaw ka dur ioh spah
Ngi pat hangne ngi shong kli kti,
Bad la ki khmat jem rngiew shapoh
Nongwei u nang ban pyn baji,
Pynban ia ki ngi ai iaroh

---

14 U LUM MARAI

1 Hapdeng ki lum bajrong jong ka Nongkrem,
Nga shong marwei b'la ker kut da ki them
Ha krem jong nga ka shong ka Puriblei,
Nongap masi ia ka pynpaw pyrthei
Ki Rangbah-rangsan ki la lyngngoh jlang,
Ban sngew kum kata ha kine ki phang
Ban leit peit ia ka baroh ki ia thrang
Ia ka mon ba kwah, ei ba lah ban khang

2 Buk ki ieng thiaw shata ki leit ban khmih,
Thik, ki shem kumba ong 'Nongap masi
Phewse, tang shu i ia ki jlang shapoh krem
La dum tiaw ka stad, ka daw dei ban shem
Nongshad-Nongkhein ki wad kumno yn leh
Pylleng shi shang, ka diengshad ki pynkhreh,
Nangta nongkhan u thnum, pylleng lynthaw,
Ia ka d'u syntiw ban pah, kup ka daw

3 U Myllіem Ngap ba shlur, thiaw shata 'leit,
Syntiew ityngad shikham u la kheit
Nangta ha khmut ka krem, thriang u la ieng,
I'u syntiw ka tang shu i ka khmih kmeng,

Tang shu tare i'u syntiw thrait 'kynrup,
Sha ing u ialam i'ka ban ri ban dup
Ymda la biang ka por ban pynpoikha,
Ki kur ki la wad da u Rangkynsai

4 Ka kyrteng jong ka-Pahsyntiw ki ai,
Kaba ki la wallam na Krem Marai
Ki khun jong ka, katno ba stad ki long!
Bad na ki ka sdang Ka Jaid S'iem Shillong
Hadien ba i'ki khun jong ka la kyntiew,
Bak lbak ka la phet noh Ka Pahsyntiw
Sha Krem Marai hapoh u Lum Mawsiang,
Uba na lynti Nongkrem sha ka diang

5 Ko! Nongkrem, Nongbah ka Sawkher-Lailyngdoh
Ka kyrteng Hima hyndai ba pha ioh
Hadien ka Makynti- Hima Khyrim,
La jer da U Lich, U Iong mynbarim
Pham dei kaba peit ia ka bha ka miat,
Balei ia nga pat pynsah hapoh bniap?
Ki Rit ki khraw ia nga ban peit ki kwah
Ka lynti ban wan, ban ioh te kim lah

6 Na nga ki mih ki Nangsynshar Hima,
Hynrei ia nga la pyllong dew thala
Ka khmat ki briew, kham niar nga iohi,
Namar ban wan sha nga ym don lynti
Ko! U Lum Shillong, ko U Lum Rapleng,
Nga shu paw tang ka dur na jngai kyreng
Bishar, ma phi ko Hynmen, ko Para
Balei ia nga la shu pynsah kynjah

---

15 Ka Niang Kyngwieng

1 Shisien haba nga iaid ha khlaw
Nga la iohsngew pha pah wieng wieng
Na tnat u dieng ne na lymphein,
Nangta tip ba dei ka Synrai

2 La jer ia pha ka Niang Kyngwieng,
Ym don ba tip da ei pha bam
Ka kpoh jong pha ka i thyllie
I kumba dap tang da ka lyer

3 Pha rwai jingrwai ba pynsngewthiang,
Ryngkat bad jing pynkhih thapbniang
Teng teng pha wan sha kper ki briew,
Jing kynud ruh pha iai pynkiew

4 Baroh ki thapbalieh ba her,
La ju tip ki mih na u khniang
Hynrei ia pha pat nga ngam tip,
Ka ei ka kmie ba kha ia pha?

5 Pha wan mih ha la ka samoi,
Bad pha nang ban khein ia ka por
Iathuh mynta ia ka kyrteng,
Ka kmie ba kha ia pha Kaei?

6 Ki shait ong hab'la pah ma pha,
Ka thung ka tep ruh ka la dier,
La dei sa tang ban lum ban lang,
Nangta ym tip, shaei pha poi

16 Ka Sla Kylla

1 Kaei sha ki ju khot ia nga?
Kaba teng teng ka kylla rong
Kaba mih ha ki ranap lum,
Rud lynti iaid bad phud wah duid?
Phim tip nga kaei?
Nga dei ka sla kylla kein

2 Ha ka ri jong ka thiar, ka khoh,
Ha ka ri jong ka rep, ka riang,
Nga dei ma nga ka ban batai
Ban bet symbai dei ban pynwai,
Nga ka sla kylla,
Ba phuh ha khyndiat ki bnai lyiur,

3 Baroh shi snem nga sah jyrngum,
Lait tang ha ki Naitung, Nailar,
Ki sla jong nga ki kylla lieh
Ba u khun bynriew un ioh tip
Por ber kba lawai
Ia ka samoi nga pynkylla

